

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

ДАНИЛЕВИЧ МИРОСЛАВА ВАСИЛІВНА

УДК 378:796.071.4:379.8

**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ТА СПОРТУ ДО РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Львівському державному університеті фізичної культури, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор
ПРИСТУПА Євгеній Никодимович,
Львівський державний університет
фізичної культури, ректор.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
АЖИППО Олександр Юрійович,
Харківська державна академія
фізичної культури, ректор;

доктор педагогічних наук, професор
БЄЛКОВА Наталія Олександрівна,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки,
завідувач кафедри теорії фізичного
виховання, фітнесу та рекреації;

доктор педагогічних наук, доцент
ЗАХАРІНА Євгенія Анатоліївна,
Класичний приватний університет
(м. Запоріжжя),
завідувач кафедри теоретичних основ
фізичного та адаптивного виховання.

Захист відбудеться 12 лютого 2019 року о 12.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 27 грудня 2018 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л. П. Сущенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Стрімкий розвиток науки і техніки, соціально-економічні та культурні зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, ставлять на порядок денний завдання підготовки висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців для сфери фізичної культури і спорту. Особливості професійної діяльності таких спеціалістів вказують на необхідність модернізації змісту, форм і методів вищої освіти у цій галузі.

Пріоритетними загальнодержавними цінностями, що визначають соціально-економічну політику цивілізованих країн, є здоров'я та формування здорового способу життя людини. Здоров'я нації – показник зрілості, культури й успішності держави. Розвиток суспільства, глобальні зміни економіки, культури та науки призвели до урбанізації, інформатизації, індустріалізації та значного зниження рухової активності людини. Ефективним засобом профілактики негативних наслідків розвитку сучасної цивілізації може слугувати саме рекреаційно-оздоровча діяльність.

Новітні педагогічні технології орієнтують систему вищої фізкультурної освіти на підготовку випускників, що володіють професійною компетентністю і вміннями орієнтуватися на ринку праці, вигідно представити себе, витримувати суперництво з іншими претендентами на робочі місця. Тому одним із завдань вищої школи є створення умов для підготовки випускника, здатного конкурувати на ринку праці. Вирішення проблеми працевлаштування майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту базується на компетентнісному підході, при якому професійні та особистісні характеристики випускника пов'язуються з кадровими потребами рекреаційно-оздоровчої сфери.

Важливе значення для ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту має якість вищої фізкультурної освіти, що обумовлює, як ступінь їхньої готовності до рекреаційно-оздоровчої діяльності, так і особистісний, світоглядний та громадянський розвиток. Ці засадничі ідеї відображені в концептуальних положеннях нормативних документів, зокрема, Конституції України (1996), Законів України «Про освіту» (2016), «Про вищу освіту» (2014), «Про фізичну культуру і спорт» (2018), Постанові Кабінету міністрів «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року», Стратегії інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів (2010), Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012 – 2016 роки (2011), Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013).

У Конституції України (1996) вказано, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» (2018) фізична культура визначається, як важливий чинник всебічного розвитку

особистості та формування здорового способу життя. У Національній стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» стверджується, що останнім часом в Україні спостерігається позитивна тенденція до зростання кількості осіб, які використовують різні види та форми оздоровчої рухової активності.

Педагогічні основи професійної освіти та стратегічні аспекти її реформування висвітлені у працях вітчизняних (В. П. Андрущенко, П. М. Гусак, Н. М. Дем'яненко, В. Г. Кремень, О. В. Матвієнко, Н. М. Рідей, П. Ю. Саух, С. О. Сисоєва, О. Л. Шевнюк, М. К. Шеремет) і зарубіжних (A. Craft, A. J. Cropley, G. J. Hwang, H. F. Chang, K. Maršíková, G. Moodie) науковців.

Модернізація системи вищої освіти в нашій державі вимагає ефективної підготовки кадрів для сфери фізичної рекреації. Дослідження О. Ю. Ажиппо, Н. О. Белікової, Ю. Войнара, П. Б. Джуринаського, Л. І. Іванової, Є. А. Захаріної, Р. П. Карпюка, Р. В. Клопова, А. П. Коноха, Ю. О. Лянного, С. В. Мединського, Н. І. Степанченко, Л. П. Сущенко, О. В. Тимошенко та ін. присвячені питанням удосконалення підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності.

Підґрунтям вивчення проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності стали наукові праці О. В. Андрєєвої, О. Л. Благій, О. Ю. Ажиппо, М. В. Дутчака, О. М. Жданової, Є. Н. Приступи та ін.

Чимало праць присвячені різноманітним аспектам рекреаційно-оздоровчої діяльності. Так, теоретико-методологічні засади формування системи спорту для всіх в Україні знайшли своє відображення у науковому доробку М. В. Дутчака. Вагомий внесок у формування теорії фізичної рекреації здійснили О. В. Андрєєва, М. Г. Бердус, В. М. Видрін, Г. П. Виноградов, А. Д. Джумаєв, Ю. Є. Рижкін, М. А. Якобсон, I. Kiełbasiewicz-Drozdowskiej, P. M. Leith, A. Pilawska, A. Pilawski, W. Petryński, C. A. Stevens, C. M. Ross, J. S. Young, T. N. Tapps, M. S. Wells, R. Winiarski, T. Wolańska.

Історичні передумови виникнення, тенденції та закономірності розвитку і становлення фізичної рекреації на різних етапах вивчали Н. В. Москаленко, С. Б. Пангелов, J. Dumazejder. Сучасні підходи до визначення поняття фізична рекреація та його сутність розкрито у працях С.-А. М. Аслаханова, М. А. Ельмурзаєва, К. Ш. Дунаєва, Т. Ю. Круцевич. Соціально-психологічні особливості фізичної рекреації висвітлені у доробках В. П. Зайцева, І. В. Зоріна, Н. С. Мироненка, С. Н. Реховської, Ю. Е. Рижкіна.

Ціла низка досліджень закордонних вчених торкається рекреаційної діяльності як форми дозвілля і профілактики старіння (R. F. Ashcraft, L. A. Barnett, D. C. Blakenship, H. J. Gibson, J. F. Singleton, J. P. Kelly, C. M. Ross, S. J. Young та ін.).

Водночас, незважаючи на практичну затребуваність кадрів, здатних якісно здійснювати рекреаційно-оздоровчу діяльність, у теорії та методиці

професійної освіти не розроблена система підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Аналіз освітнього процесу у закладах вищої освіти та власний досвід викладацької діяльності дозволив окреслити суперечності, які виникають між:

- соціальним замовленням суспільства на компетентних і кваліфікованих фахівців сфери фізичної культури та спорту та недостатнім навчально-методичним забезпеченням професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності;

- підвищенням вимог до якості професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності та відсутністю теоретичних і методичних засад її реалізації у закладах вищої освіти;

- наявністю світового досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності та епізодичністю його використання у вітчизняній практиці вищої фізкультурної освіти;

- необхідністю модернізації вищої освіти студентів і недосконалою системою професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Соціальна значущість та об'єктивна потреба держави в ефективній професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності, необхідність розв'язання зазначених суперечностей, недостатня теоретична і практична розробленість означеної проблеми зумовили вибір теми дисертаційної роботи **«Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано відповідно до Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту за темою 3.9. «Удосконалення наукових засад спорту для всіх, фітнесу та рекреації» на 2011-2015рр. (номер державної реєстрації 0111U001735) та згідно плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури на 2016-2020 рр. за темою: «Технологія залучення населення до оздоровчої рухової активності» (номер державної реєстрації 0117U 003040).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Львівського державного університету фізичної культури (протокол № 3 від 27 листопада 2012 року) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 10 від 18 грудня 2012 року).

Мета дослідження полягає в розробленні та експериментальній перевірці системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. З'ясувати стан розробленості проблеми професійної підготовки

майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

2. Теоретично обґрунтувати структурні компоненти готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

3. Визначити критерії, показники та охарактеризувати рівні сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

4. Розробити концепцію професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

5. Розробити систему професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

6. Здійснити експериментальну перевірку ефективності розробленої системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – система професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Концепція дослідження базується на взаємопов'язаних методологічному, теоретичному та методичному концептах.

Провідною ідеєю дослідження є положення, що професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності базується на такій організації навчально-виховного процесу, яка забезпечує її активними методами навчання, сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями та суб'єкт-суб'єктною взаємодією викладачів і студентів, враховує принципи варіативності вибору змісту і форм навчання, культуровідповідності, контекстності, врахування індивідуальних особливостей розвитку студента і його фізичної підготовленості, наступності та перспективності, креативності; а також спрямовується на формування готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Реалізація цієї провідної ідеї дослідження потребує врахування позитивних здобутків вітчизняного і закордонного досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Методологічний концепт дослідження відображає взаємозв'язок методологічних підходів на філософському, загальнонауковому, конкретно-науковому та методико-технологічному рівнях.

На філософському рівні методології аналізуються принципи пізнання і розробляється категоріальний апарат дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Загальнонауковий рівень методології дозволяє дослідити наукові концепції, які характеризують професійну підготовку майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Конкретно-науковий рівень методології дає можливість описати методи та принципи дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Методико-технологічний рівень методології спрямований на вибір засобів та способів отримання емпіричного матеріалу щодо результатів професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Методологічним орієнтиром слугують основні положення системного, діяльнісного, аксіологічного, культурологічного, компетентнісного, особистісно-орієнтованого та модульного методологічних підходів.

Застосування системного підходу дозволяє розглянути професійну підготовку майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності як систему складного та багатофакторного утворення, що охоплює навчально-виховну діяльність викладачів і навчальну діяльність студентів.

Діяльнісний підхід дозволяє розглянути основні компоненти діяльності викладачів і студентів з єдиних методологічних позицій та розкрити природу їхньої взаємодії; вивчити особливості діяльності всіх учасників педагогічного процесу через проекцію загальних концептуальних положень теорії діяльності; встановити основні чинники розвитку особистості майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту; визначити процес навчання майбутніх фахівців як неперервну зміну різних видів навчально-виховної роботи; побудувати педагогічний процес відповідно до оволодіння структурними компонентами рекреаційно-оздоровчої діяльності (мета, мотиви, дії, аналіз досягнутих результатів та ін.).

Реалізація аксіологічного підходу спрямована на визначення змістовно-процесуальних особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності, вибір форм, методів і засобів педагогічної взаємодії для організації навчального процесу.

З точки зору культурологічного підходу передбачається врахування у змісті вищої освіти культурного соціального досвіду і досягнень у сфері фізичної культури.

Реалізація компетентнісного підходу в системі вищої освіти передбачає поступову переорієнтацію з трансляції необхідного набору знань на формування професійної компетентності, яка дозволить випускнику ефективно здійснювати рекреаційно-оздоровчу діяльність в умовах сучасного багатофакторного соціально-політичного, ринково-економічного та інформаційно-комунікаційного простору. Підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності у контексті компетентнісного підходу дозволяє посилити прикладну і професійну спрямованість навчання; збільшити частку дисциплін за вибором для більш ретельного ознайомлення студентів з особливостями майбутньої рекреаційно-оздоровчої діяльності; збільшити години, відведені на самостійну роботу і запровадити новітні засоби контролю за її проведенням;

застосовувати сучасні педагогічні та інформаційні технології, які сприяють наближенню навчального процесу до майбутньої рекреаційно-оздоровчої діяльності; розробити нові професійно орієнтовані дисципліни та їх навчально-методичне забезпечення; модернізувати існуючу методику навчання.

Особистісно-орієнтований підхід у контексті вищої освіти дозволяє спрямувати навчальний процес на розвиток особистості майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту; скерувати зусилля викладачів на становлення майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту як особистості у процесі залучення до рекреаційно-оздоровчої діяльності; акцентувати увагу на суб'єктній ролі студента у навчально-виховному процесі; створити умови для самореалізації і саморозвитку особистості майбутнього фахівця з фізичного виховання та спорту.

Модульний підхід у навчанні дає можливість поступово розвивати здібності студентів до проведення рекреаційно-оздоровчої діяльності; враховувати когнітивні та особистісні характеристики майбутніх фахівців фахівця з фізичного виховання та спорту і реалізовувати їх при вирішенні певних дидактичних завдань; закласти у студентів орієнтовну основу та алгоритм виконання професійних дій.

Теоретичний концепт дослідження передбачає визначення основних дефініцій освітянської складової професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; з'ясування наукового тезаурусу спеціальної складової професійної підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої роботи; розуміння структури готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; з'ясування педагогічних умов ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Методичний концепт дослідження передбачає навчально-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності, перевірку ефективності системи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Загальна гіпотеза базується на твердженні, що підготовка фізкультурних кадрів у закладах вищої освіти буде якісною та успішною, якщо у навчально-виховний процес упровадити розроблену систему професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Загальна гіпотеза конкретизується у *часткових гіпотезах*, відповідно до яких професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності буде ефективною, якщо: врахувати позитивні здобутки та сучасні тенденції закордонного досвіду підготовки таких фахівців; забезпечити реалізацію сукупності системного, діяльнісного, аксіологічного, культурологічного, компетентнісного, особистісно-орієнтованого та модульного методологічних підходів і принципів (варіативності вибору змісту і форм навчання, культуровідповідності,

контекстності, врахування індивідуальних особливостей розвитку студента та його фізичної підготовленості, наступності та перспективності, креативності); впровадити педагогічні умови професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; розробити сучасне навчально-методичне забезпечення освітнього процесу підготовки нової генерації фізкультурних кадрів.

Методи дослідження. Для виконання поставленої мети та розв'язання завдань дослідження використовувалися такі методи:

- *теоретичні*: аналіз, компаративний аналіз, ретроспективний аналіз, синтез, порівняння, контент-аналіз нормативних документів у галузі фізичної культури та спорту, вивчення власного досвіду викладацької діяльності – з метою з'ясування стану розробленості проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; систематизація та узагальнення – з метою теоретичного обґрунтування структурних компонентів готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; абстрагування та класифікація – для визначення критеріїв, показників і характеристики рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; проектування – з метою розроблення концепції професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; моделювання та узагальнення – для розроблення системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності;

- *емпіричні*: спостереження, анкетування, тестування, педагогічний експеримент – з метою експериментальної перевірки ефективності розробленої системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності;

- *статистичні*: методи описової статистики, метод статистичних гіпотез з використанням *t*-критерію Стьюдента (оскільки попередній аналіз результатів виявив їх відповідність нормальному закону розподілу), метод факторного аналізу для кількісної та якісної оцінки результатів педагогічного експерименту та визначення статистично значущої різниці отриманих результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- *вперше* науково обґрунтовано теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності;

- розроблено та експериментально перевірено систему професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності, що включає концепцію, цільовий, теоретико-методологічний, змістовий, організаційно-процесуальний та критеріально-оцінювальний блоки, які презентовані у вигляді моделі, навчально-методичне забезпечення та педагогічні умови такої підготовки (змістове наповнення професійно орієнтованих дисциплін із урахуванням специфіки рекреаційно-оздоровчої діяльності; забезпечення професійної підготовки активними

методами навчання, сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями та суб'єкт-суб'єктною взаємодією викладачів і студентів; інтеграція теоретичної, практичної та науково-дослідної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту в процесі проведення практик та організації науково-дослідної роботи студентів);

– представлено авторське трактування понять «професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності» та «готовність майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності»;

– теоретично обґрунтовано структурні компоненти готовності (мотиваційно-ціннісний, пізнавальний, процесуальний, емоційно-вольовий) майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності;

– *уточнено* сутність понять «формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту в закладах вищої освіти», «професійна культура фахівця з фізичного виховання та спорту», «майбутні фахівці з фізичного виховання та спорту», «рекреаційно-оздоровча діяльність»; критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний), показники та рівні (низький, середній, високий) сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; зміст підготовки фізкультурних кадрів до рекреаційно-оздоровчої діяльності в Польщі, Німеччині, Литві та Норвегії;

– *удосконалено* змістове наповнення навчальних дисциплін «Оздоровча фізична культура», «Сучасні технології в оздоровчій фізичній культурі», «Фізична рекреація» та «Організація рекреаційно-оздоровчої діяльності»; використання засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічній діагностиці рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; професіограму фахівця з фізичного виховання та спорту із врахуванням запитів роботодавців щодо ефективного проведення рекреаційно-оздоровчої діяльності;

– *подальшого розвитку* набули наукові положення про організацію професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту в умовах сучасної парадигми вищої освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розроблені та впровадженні навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності, яке включає: *монографію* «Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності: теоретико-методичний аспект»; *навчальний посібник* «Фізична рекреація» (у співавторстві з Є. Н. Приступою, О. М. Ждановою, М. М. Линцем та ін.); *тестові завдання* з дисциплін «Оздоровча фізична культура» та «Фізична рекреація»; *навчально-методичні комплекси на друкованих та електронних носіях* з дисциплін: «Оздоровча фізична культура», «Сучасні технології в оздоровчій фізичній культурі», «Фізична рекреація», «Організація рекреаційно-

оздоровчої діяльності»; *комп'ютерну програму* «ДПМ: моніторинг рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності» (у співавторстві з Є. Н. Приступою та Є. І. Мельником) (свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №79484 від 01.06.2018, видане Державним департаментом інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України).

Розроблені навчально-методичні матеріали дослідження можуть бути використані у навчально-виховному процесі закладів вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності, а також у системі підвищення кваліфікації фізкультурних кадрів.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** у навчальний процес Львівського державного університету фізичної культури (довідка від 14 червня 2018 року № 669), Національного університету фізичного виховання та спорту України (довідка від 1 червня 2018 року №018-623), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка від 24 травня 2018 року №01-15/03/775), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка від 07 червня 2018 року № 770-33/03), Ужгородського національного університету (довідка від 5 червня 2018 року №1919/01-12), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка від 14 червня 2018 року №0710/962), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка від 31 травня 2018 року №10/17-14742).

Особистий внесок здобувача. Усі представлені в дисертації наукові результати одержані самостійно. У спільних публікаціях авторові належить: характеристика термінології та засобів фізичної рекреації [2; 26]; вивчення змісту та особливостей діяльності центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» і фітнес-центрів [14; 23; 25; 46; 71]; обґрунтування структурних компонентів готовності [15; 41] та концепції підготовки магістрів спеціальності «Фітнес і рекреація» [24; 45], з'ясування оптимізації професійної підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту до майбутньої професійної діяльності [16, 17; 20; 22; 30; 53; 72-73]; накопичення, систематизація, аналіз та узагальнення матеріалу щодо змісту навчальних планів підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту на теренах України [18; 54; 56] і професійної підготовки таких фахівців за кордоном [40, 42]; розкриття ролі мотивації до фізкультурно-оздоровчої діяльності та її впливу на організм людини [19; 21; 29; 39]; розкриття особливостей навчального процесу бакалаврів у закладах вищої освіти фізкультурного профілю [27-28; 32; 50-52; 66-70]; збір даних та інтерпретація результатів дослідження щодо сформованої готовності випускників з фізичного виховання та спорту до професійної діяльності [31; 65]; обґрунтування кадрового забезпечення рекреаційно-туристичної сфери [47-49]; накопичення емпіричних даних і систематизація матеріалу у стандартах вищої освіти [64] та методичних матеріалах для студентів [57-63]; моніторинг сформованості готовності майбутніх фахівців з

фізичного виховання та спорту [75]. Ідеї співавторів у дисертації не використовувалися.

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено та обговорено на науково-практичних конференціях, зокрема: *міжнародних*: «Проблеми професійного образования по физической культуре и спорту» (Калининград, 2001); «Современный олимпийский спорт и спорт для всех» (Минск, 2007); «Probleme actuale privind perfecționarea sistemului de învățământ în domeniul culturii fizice» (Кишинів, 2014); «Управління якістю підготовки фахівців» (Одеса, 2015); «Актуальні проблеми вищої професійної освіти» (Київ, 2014, 2017); «Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту» (Суми, 2015, 2016); «Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи» (Маріуполь, 2015); «Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту і туризму» (Запоріжжя, 2016); «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі» (Одеса, 2017); «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення» (Львів, 2018); «Using Sports, Culture and Social Studies as Means to Rediscover Lost Values» (Ankara, Львів, 2018); *всукраїнських*: «Молода спортивна наука України» (Львів, 2006, 2008, 2010, 2011, 2012); «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення» (Львів, 2008, 2010, 2012, 2014, 2016); «Актуальні питання впливу довкілля, фізичного виховання та спорту на здоров'я студентської молоді» (Бердянськ, 2013); «Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій» (Дніпро, 2017); «Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах» (Дніпро, 2018); *регіональних*: «Кінезіологія в системі культури» (Івано-Франківськ, 2001); «Здоровий спосіб життя» (Львів, 2004); «Актуальні проблеми організації фізичного виховання студентської молоді Львівщини» (Львів, 2007).

Кандидатська дисертація на тему «Співпраця сім'ї та школи у фізичному вихованні учнів середнього шкільного віку» зі спеціальності 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення була захищена в 1999 році у Волинському державному університеті імені Лесі Українки. Матеріали кандидатської дисертації у тексті докторської дисертації не використовувалися.

Публікації. Основні наукові положення дисертаційного дослідження опубліковано в 75 наукових і навчально-методичних працях, серед яких: 1 монографія; 16 статей у наукових фахових виданнях України з педагогіки; 8 статей у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, що віднесені до міжнародних наукометричних баз даних; 31 наукова праця, яка засвідчує апробацію матеріалів дослідження на науково-практичних конференціях; 1 навчальний посібник; 6 навчально-методичних праць; 1 нормативний документ; 8 статей у наукових фахових виданнях України з фізичного виховання та спорту; 2 статті у закордонних наукових журналах; 1 свідоцтво про реєстрацію авторського права на комп'ютерну програму.

Структура й обсяг дисертації. Наукова робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, шести розділів, висновків, списку

використаних джерел (592 найменування) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 534 сторінки, серед них 388 сторінок основного тексту. Дисертація містить 61 таблицю та 66 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і концепцію дослідження; розкрито методи дослідження, його наукову новизну, практичне значення; подано відомості про особистий внесок здобувача, апробацію та впровадження результатів дослідження, кандидатську дисертацію та публікації автора, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні та методологічні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності»** проаналізовано наукову літературу щодо професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; охарактеризовано понятійний апарат освітнянської складової професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; розкрито науковий тезаурус спеціальної складової професійної підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої роботи; охарактеризовано методологічні підходи до дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Науковці (В. П. Андрущенко, В. Г. Кремень, П. Ю. Саух, С. О. Сисоева та ін.) вказують, що наскрізною проблемою новітнього освітнього середовища України є перехід до нової системи з осмисленням трансформаційних процесів, які відбуваються в політичній, економічній, освітній, науковій та науково-технічній галузях.

Вітчизняні науковці (О. Ю. Ажиппо, Н. О. Белікова, П. Б. Джурицький, Є. А. Захаріна, Л. І. Іванова, Р. П. Карпюк, Р. В. Клопов, А. П. Конох, Т. Ю. Круцевич, С. В. Мединський, Є. Н. Приступа, Н. І. Степанченко, Л. П. Сущенко, О. В. Тимошенко та ін.) значну увагу приділяють питанням, які пов'язані з модернізацією вищої фізкультурної освіти, та вказують, що у сучасний період назріла нагальна потреба підготовки кадрів нового покоління, здатних задовольнити попит суспільства у здорових і працездатних громадянах.

Вказано, що розширення інфраструктури рекреаційної зони у багатьох регіонах України обумовлює додаткові перспективи розвитку фізичної рекреації. Стрімке зростання кількості оздоровчо-рекреаційних баз, фітнес-центрів і відпочинкових комплексів, які сьогодні відкриваються в державі, сприяє створення робочих місць для фахівців з фізичної рекреації.

Удосконалення системи вищої фізкультурної освіти в нашій країні, рівняння її на провідні зарубіжні держави зумовило необхідність у підготовці майбутніх фахівців з фітнесу та рекреації та призвело до появи у 2008 році в переліку спеціальностей напрямку підготовки «Здоров'я людини» нової спеціальності «Фітнес і рекреація». З 2008 року в Україні при університетах почали створюватися спеціальні кафедри здоров'я людини, рекреації та

фітнесу, яким були делеговані повноваження з підготовки фахівців відповідного профілю.

Зазначено, що в останні роки з'явилося чимало робіт вітчизняних науковців О. В. Андрєєвої, О. Л. Благій, М. В. Дутчака, О. М. Жданової, Т. Ю. Круцевич, Є. Н. Приступи та інших, у яких досліджується проблема підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту для сфери фізичної рекреації.

Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту в закладах вищої освіти розглядається як процес оволодіння студентами професійно орієнтованими знаннями, вміннями та навичками, практичним досвідом, а також професійно значущими якостями, достатніми для здійснення ними індивідуального творчого внеску в професію, стимулювання в суспільстві інтересу до результатів своєї роботи, пов'язаної із застосуванням фізичних вправ, природних і гігієнічних чинників упродовж вільного часу людини для відновлення, зміцнення та збереження її здоров'я.

Майбутні фахівці з фізичного виховання та спорту розглядаються як студенти закладів вищої освіти, які, маючи власні покликання та здібності, спрямовують зусилля на отримання кваліфікації відповідно до певного терміну навчання та освітнього рівня, що дозволить їм навчати інших осіб основним руховим діям з метою досягнення фізичної досконалості.

У розділі акцентується увага на тому, що майбутні фахівці з фізичного виховання та спорту повинні прагнути до самоосвіти впродовж усього життя, володіти новітніми технологіями, розуміти можливості їх використання, вміти приймати самостійні рішення, адаптуватися у майбутній професійній сфері, пов'язаній з рекреаційно-оздоровчою діяльністю.

Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності розглядається як цілеспрямований процес здійснення навчально-методичної, наукової та інноваційної діяльності у закладах вищої освіти, який забезпечує здобуття студентами кваліфікації, необхідної для ефективної організації рухової активності людей з метою задоволення їхніх потреб в активному відпочинку, оздоровленні, відновленні фізичних, психічних і духовних сил упродовж вільного та спеціально відведеного часу.

Готовність майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності розглядається нами як складне особистісне утворення, інтегрована ознака особистості, якій притаманне якісне виконання професійних завдань, прагнення до самовдосконалення та збагачення власного досвіду щодо організації активного відпочинку та дозвілля людей, їх вільного часу і соціокультурного розвитку, отримання задоволення від процесу виконання фізичних вправ з метою відновлення працездатності, зміцнення та збереження здоров'я.

На основі аналізу наукової літератури (О. В. Андрєєва, І. В. Зорін, Т. Ю. Круцевич, С. Б. Пангелов, Л. Я. Чеховська, О. М. Філонич та ін.) рекреаційно-оздоровча діяльність розглядається як процес використання засобів, форм і методів фізичної культури, спрямованих на задоволення

потреби в активному відпочинку, покращанні самопочуття, отриманні позитивних емоцій, оздоровленні та самовираженні особистості у вільний від основних професійних, родинних і громадських обов'язків час.

З'ясування термінології професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності дозволило теоретично обґрунтувати мотиваційно-ціннісний, пізнавальний, процесуальний та емоційно-вольовий структурні компоненти готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Охарактеризовано методологічні підходи дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності, а саме: системний, діяльнісний, аксіологічний, культурологічний, компетентнісний, особистісно орієнтований та модульний.

Визначення методологічних аспектів професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності сприяло розробленню системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

У другому розділі **«Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності: методичні засади та історичні аспекти»** розкрито методику і напрями дослідження; подано ретроспективний аналіз навчальних планів підготовки фахівців фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; охарактеризовано структуру готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності, яка формується у закладах вищої освіти; розкрито критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Дослідження, яке здійснювалося упродовж 2007-2018 років, складалося з чотирьох етапів.

На аналітичному етапі (2007-2010 роки) проаналізовано наукову літературу з питань, пов'язаних з професійною підготовкою майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; сформульовано категоріальний апарат дослідження, було визначено об'єкт, предмет, загальну та часткові гіпотези, мету, завдання та концепцію дослідження; з'ясовано понятійний апарат щодо освітянської складової професійної підготовки та розглянуто науковий тезаурус щодо спеціальної складової професійної підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої роботи; здійснено ретроспективний аналіз навчальних планів підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту.

На пошуковому етапі (2010-2011 роки) теоретично обґрунтовано сутність і структуру професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; вивчено зарубіжний досвід професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту в різних країнах; визначено критерії, показники та рівні сформованості

готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Емпіричний етап (2012-2017 роки) був присвячений розробці і теоретичному обґрунтуванню концепції та моделі професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; визначенню педагогічних умов професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. На цьому етапі було проведено констатувальний та формувальний етапи педагогічного експерименту; здійснювалася апробація результатів дослідження на науково-практичних конференціях.

На підсумковому етапі (2017-2018 роки) якісно та кількісно проаналізовано результати педагогічного експерименту; підведено підсумки дослідно-експериментальної роботи.

У розділі охарактеризовано методики оцінювання рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності: оцінювання за мотиваційним критерієм – відповідно до тесту-опитувальника «Потреба у досягненні мети» за Ю. М. Орловим; оцінювання за когнітивним критерієм – відповідно до розроблених автором тестових завдань для визначення рівня сформованості знань майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту щодо готовності до рекреаційно-оздоровчої діяльності; оцінювання за діяльнісним критерієм – відповідно до розробленої автором «Картки оцінювання за діяльнісним критерієм рівня сформованості готовності майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності»; оцінювання за особистісним критерієм – відповідно до рівнів сформованості вольового потенціалу (за Н. Фетискіним), емпатії (за І. М. Юсуповим), потреби у схваленні (за Ю. Л. Ханіним), у нових враженнях (за М. Цукерманом).

Вказано, що на сучасному етапі розвитку українського суспільства важливим є з'ясування передумов та надбань української вищої школи з питань підготовки кадрів для сфери фізичної рекреації.

Акцентовано увагу на тому, що для педагогічної діагностики рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності за визначеними критеріями було розроблено комп'ютерну програму «ДПМ: моніторинг рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності» (у співавторстві з Є. Н. Приступою та Є. І. Мельником).

У розділі проаналізовано навчальні плани підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту інститутами фізичної культури колишнього СРСР загалом і Львівським інститутом фізичної культури (з позиції сьогодення Львівським державним університетом фізичної культури) зокрема.

У 1999 році Львівський державний інститут фізичної культури здійснював підготовку фахівців за спеціальністю 7.010201 «Фізичне виховання». У циклі професійної та практичної підготовки навчального плану серед дисциплін виокремлювалися дисципліни спеціалізації «Рекреаційно-оздоровча діяльність» загальним обсягом 432 години, з яких 100 годин – лекції, 188 годин – практичні

заняття та 144 години – самостійна робота. Навчання за програмою спеціалізації «Рекреаційно-оздоровча діяльність» базувалося на знаннях, які студенти отримали з валеології, гігієни, анатомії, фізіології, педагогіки, психології, основ краєзнавчо-туристичної роботи, організації та методики спортивно-оздоровчої роботи, історії фізичної культури тощо.

У 2001 році у навчальному плані Львівського державного інституту фізичної культури зі спеціальності 7.010201 «Фізичне виховання» було вилучено дисципліну «Організація і методика спортивно-виховної роботи у дитячих і молодіжних організаціях» та залучено нову дисципліну «Сучасні технології рекреаційно-оздоровчої роботи», важливу для підготовки кадрів для сфери фізичної рекреації, загальним обсягом 54 години, з яких 16 годин – лекції, 20 годин – семінари і 18 годин – самостійна робота. У циклі професійної та практичної підготовки залишилися дисципліни спеціалізації за вибором «Рекреаційно-оздоровча діяльність», проте їх обсяг суттєво зменшився. Так, загальна кількість годин, відведених на їх вивчення, зменшилася з 432 до 162.

У 2007 році Львівський державний інститут фізичної культури здійснював уже підготовку бакалаврів за напрямом підготовки 0102 «Фізичне виховання та спорт» за спеціальністю 6.010201 «Фізичне виховання» та кваліфікацією «Фахівець з фізичного виховання і спорту».

Починаючи з 2011 року, Львівський державний університет фізичної культури здійснював підготовку фахівців галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини». Навчальний план підготовки за напрямом 6.010201 Фізичне виховання» освітнього рівня «бакалавр» був розрахований на 4-річний термін навчання і присвоєння випускникам кваліфікації «Фахівець фізичного виховання та спорту».

У 2014 році Львівський державний університет фізичної культури отримав ліцензію на підготовку фахівців» із галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» зі спеціальності 8.01020303 «Фітнес і рекреація». У 2015 році в університеті було здійснено перший набір студентів за цією спеціальністю освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».

Аналіз наукової літератури та власний досвід викладацької діяльності дозволив у структурі готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності виділити такі компоненти, як мотиваційно-ціннісний, пізнавальний, процесуальний та емоційно-вольовий. Описано їхню власну підструктуру, взаємозв'язок і взаємозалежність.

Визначено критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний), показники та рівні (низький, середній, високий) сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Високий рівень сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності характеризується чітко вираженою професійною спрямованістю студентів на рекреаційно-оздоровчу діяльність, глибоким розумінням значення професії у сфері фізичної рекреації, ґрунтовним усвідомленням суспільної значущості рекреаційно-оздоровчої діяльності, яскраво вираженою позитивною мотивацією до

використання засобів рекреаційно-оздоровчої діяльності, стійким інтересом та сформованими потребами щодо самовдосконалення, бажанням використовувати сучасні технології. Вони володіють ґрунтовними науковими знаннями про особливості використання методів і засобів проведення рекреаційно-оздоровчої діяльності. Студенти вільно оперують науковим тезаурусом у галузі фізичної рекреації. Вони автономні та самостійні у своїх оцінках і судженнях. У них повністю сформовані вміння та навички проектування, планування та здійснення рекреаційно-оздоровчої діяльності. Студенти добре орієнтуються у використанні засобів рекреаційно-оздоровчої діяльності. Вони ґрунтовно та усвідомлено володіють сучасними технологіями рекреаційно-оздоровчої діяльності, креативно та творчо використовують набуті знання для вирішення поставлених завдань. У них яскраво виражені потреби у самопізнанні, саморозвитку та професійній самореалізації. Студенти максимально спрямовують зусилля на створення власного стилю роботи. У них добре розвинені такі особистісні якості, як вольовий потенціал, емпатія, потреба у схваленні, потреба у пошуках відчуттів. Робота у галузі фізичної рекреації пов'язана зі стійким відчуттям психологічного комфорту, емоційною активністю, з впевненістю у підвищенні соціального статусу й кваліфікації.

Зазначено, що з'ясування методичних засад та історичних аспектів стало підґрунтям для розроблення системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

У третьому розділі **«Закордонний досвід професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності»** охарактеризовано польський досвід підготовки фізкультурних кадрів до рекреаційно-оздоровчої діяльності; розкрито особливості підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту у Німеччині; проаналізовано досвід підготовки фізкультурних кадрів у Литві та Норвегії.

У Польщі професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту здійснюється у профільних академіях та на спеціалізованих факультетах університетів. Проведений теоретичний аналіз підготовки кадрів у закладах вищої освіти Польщі засвідчив популярність в країні напряму «Туризм і рекреація». Підготовка фахівців зазначеного напряму здійснюється на студіях першого (ліцензіат) та другого (магістр) ступенів. Навчання на ліцензіаті триває 3 роки (обсяг 180 кредитів ECTS) і передбачає вибір студентом спеціальності. Пропонований закладом перелік спеціальностей залежить від наявних ресурсів та вимог ринку праці. Серед ліцензіатських спеціальностей популярними є «Фізична рекреація» («Rekreacja ruchowa»), «Організація заходів у сфері туризму і рекреації» («Organizacja imprez w turystyce i rekreacji»), «Аніматор вільного часу» («Animator czasu wolnego»), «Тренер здорового способу життя» («Trener osobisty»), «Оздоровчий туризм, Wellness і SPA» («Turystyka Uzdrowiskowa, Wellness i SPA»).

Після завершення ліцензіату студент може продовжити навчання на студіях другого ступеня (магістерських), які тривають 2 роки і складають 120 кредитів ECTS. Протягом першого семестру студенти вибирають для себе

магістерську спеціальність. Перелік спеціальностей заклад вищої освіти визначає самостійно і може його змінювати з урахуванням затребуваності на ринку праці.

Серед магістерських спеціальностей найчастіше обирають «Коучинг у рекреації» («Coaching w Rekreacji»), «Управління SPA-центрами» («Zarządzanie Ośrodkami SPA»), «Фізична рекреація і психосоматичне відновлення» («Rekreacja ruchowa z Odnową Psychosomatyczną»), «Методи релаксації у рекреації» («Techniki relaksacyjne w rekreacji»); «Популяризація здорового способу життя у рекреації» («Promocja zdrowia w rekreacji»); «Фізична рекреація» («Rekreacja ruchowa»); «Управління в туризмі та рекреації» («Zarządzanie w turystyce i rekreacji»).

Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту у Німеччині здійснюється, як правило, на спеціалізованих факультетах університетів.

Німецький спортивний університет Кельну (Deutsche Sporthochschule Köln) є єдиним профільним закладом, який здійснює підготовку виключно спортивних фахівців. Це найбільший в Європі спортивний університет, в якому навчаються студенти більш ніж з 85 країн світу. Він пропонує чотири бакалаврські програми, зокрема «Спортивний менеджмент та комунікація в спорті» («Sportmanagement und Sportkommunikation»), «Спорт і здоров'я: профілактика та терапія» («Sport und Gesundheit in Prävention und Therapie»), «Спорт, рух та досягнення» («Sport, Erlebnis und Bewegung»), «Спортивна журналістика» («Sportjournalismus»), після закінчення яких присвоюється ступінь бакалавра мистецтв (Bachelor of Arts). Можна обрати також програму вивчення спорту вищих досягнень («Sport und Leistung»), яка завершується присвоєнням ступеня бакалавр природничих наук (Bachelor of Science). Навчання на бакалавраті триває шість семестрів. Усі програми мають модульну структуру. Навчальні модулі складаються з декількох тематично пов'язаних курсів. За кожен модуль нараховується кредитні бали, сума яких впродовж шести семестрів складає 180 кредитів. Магістерські програми теж мають модульну структуру. Запропоновані програми магістра передбачають стаціонарне навчання впродовж чотирьох семестрів. Залежно від обраної програми, мова викладання може бути німецька або англійська.

Прикладом відкритого європейського навчального закладу є Литовський спортивний університет (Lithuanian Sports University), який здійснює три цикли підготовки (бакалавр, магістр, доктор філософії (PhD)). Усі програми базуються на новітніх технологіях та формуються відповідно до потреб ринку праці. Університет пропонує вісім бакалаврських програм, п'ять з яких викладаються англійською мовою. Термін навчання, залежно від обраної програми, складає три або чотири роки на денній формі навчання та чотири або п'ять років на заочній.

Литовський спортивний університет (Lithuanian Sports University) пропонує п'ять навчальних програм ступеня бакалавр англійською мовою викладання. Програма «Спортивна рекреація і туризм» («Sport Recreation and Tourism») розрахована на 3-річний цикл навчання обсягом 180 кредитів. Після

її завершення випускник отримує кваліфікацію Бакалавр управління бізнесом (Bachelor of Business Management).

Програма «Бакалавр з фізичної активності та здорового способу життя» («European Bachelor of Physical Activity and Lifestyle») здійснюється в рамках одного з численних міжнародних проєктів, у яких університет бере активну участь. Вона реалізується консорціумом семи університетів Європи. Це дозволяє випускникам отримувати поряд із дипломом бакалавра спорту Литовського університету спорту й сертифікат Консорціуму Університетів PAL (Physical Activity and Lifestyle).

Також Литовський спортивний університет пропонує 6 магістерських програм англійською мовою, які розраховані на 2-річний термін навчання обсягом 120 кредитів. Магістерська програма «Менеджмент у туризмі та спорті» («Tourism and Sports Management») передбачає півторарічне навчання обсягом 90 кредитів.

Магістерська програма «Магістр з аналізу ефективності спорту» («International Master in Performance Analysis of Sport») реалізується з використанням ресурсів мобільності програми Erasmus в університетах трьох європейських країн Німеччини, Португалії та Литви. Випускники цієї програми можуть працювати у міжнародних бізнес-структурах відповідальними за спортивні та рекреаційно-оздоровчі технології й інновації. Вони оволодівають компетенціями, пов'язаними з лідерством та управлінням змінами, комунікацією та соціальною інтеграцією, універсальними знаннями та управліннями ідеями, управлінням рекреаційними та туристичними організаціями, ресурсами та процесами рекреації та туризму, визначенням можливостей підприємництва у сфері рекреації та туризму, плануванням та реалізацією проєктів і заходів у процесі здійснення професійної діяльності.

У Норвегії підготовка кадрів з фізичного виховання та спорту здійснюється Норвезькою академією спорту (Norges Idrettshøgskole), яка тісно співпрацює з навчальними закладами багатьох країн Європи, а також США, Канади та Австралії. Академія пропонує такі бакалаврські програми: «Бакалавр – вчитель з фізичного виховання та спорту» («Bachelor – faglærer i kroppsøving og idrettsfag»), «Бакалавр фізичної активності та здоров'я» («Bachelor i trening, helse og prestasjon»), «Бакалавр управління спортом / Спорт і суспільство» («Bachelor i Sport Management/ idrett og samfunn») та «Бакалавр у сфері активного відпочинку» («Bachelor i friluftsliv»). Усі зазначені програми тривають три роки загальним обсягом 180 кредитів кожна.

Компаративний аналіз закордонного досвіду підготовки кадрів з фізичного виховання та спорту вказав на потребу та доцільність розширення міжнародної співпраці вітчизняних закладів вищої освіти з аналогічними навчальними закладами країн Європи з метою підготовки конкурентоздатних фахівців, затребуваних не лише в Україні, але й за її межами. Співпраця з університетами зарубіжних країн дозволить підвищити якість підготовки кадрів і відкриє перед вітчизняними закладами вищої освіти більш широкий доступ до інновацій та сучасних технологій рекреаційно-оздоровчої діяльності.

У четвертому розділі «Система професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності» розкрито концепцію професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; подано модель професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Акцентовано увагу на основних положеннях концепції професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Базуючись на результатах дослідження нами складено професіограму фахівця з фізичного виховання та спорту. При цьому було враховано запити та потреби роботодавців щодо ефективного проведення рекреаційно-оздоровчої діяльності. Така діяльність передбачає здатність до самовдосконалення, самоактуалізації та самореалізації, як прояву внутрішньої сутності й індивідуальності у досягненні успіху; ефективне сприйняття реальності, яке полягає у готовності до провадження рекреаційно-оздоровчої діяльності, вирішення професійних проблем та участі у заходах, що пов'язані з використанням вільного часу людей для їх оздоровчої, культурно-ознайомчої і спортивної діяльності на спеціальних територіях, що розташовані поза постійним помешканням. До уваги бралось також прагнення бути відкритим стосовно себе й інших, вміння виробити позитивну Я-концепцію для реалізації своїх можливостей, здійснення задумів при проведенні різноманітних занять, які добровільно реалізуються у вільний час для отримання людьми задоволення, відновлення і збільшення їх психофізичних сил; оволодіння засобами планування, програмування, прийняття рішень у конкретних життєвих і професійних ситуаціях, пов'язаних із відновленням чи відтворенням фізичних і духовних сил, витрачених людиною в процесі життєдіяльності. Важливим є уміння спостерігати, аналізувати конкретні життєві ситуації, ставити завдання у сфері рекреації, обирати можливі варіанти їхнього вирішення; володіння різними засобами пізнання та засвоєння навколишнього світу, методами пошуку, обробки та використання інформації для організації рухової активності у формі фізичних вправ зі застосуванням природних і гігієнічних чинників упродовж вільного часу людини. Окремо було виділено комунікативні компетенції, а саме здатність швидко вступати в контакт і володіти технікою спілкування, мотивувати до рекреаційно-оздоровчої діяльності і вести за собою. Не менш вагомою є загальна культура фахівця з фізичного виховання та спорту, його світогляд та ерудиція; високий ступінь рефлексії; контроль за своїми емоційними реакціями, заміна негативних емоцій позитивними; уміння планувати рекреаційно-оздоровчу діяльність, правильно розподіляти свій час і знаходити оптимальні засоби її організації.

Розроблено систему професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності, яка охоплює цільовий, теоретико-методологічний, змістовий, організаційно-процесуальний та критеріально-оцінювальний блоки. Модель системи представлена на рисунку (рис 1).

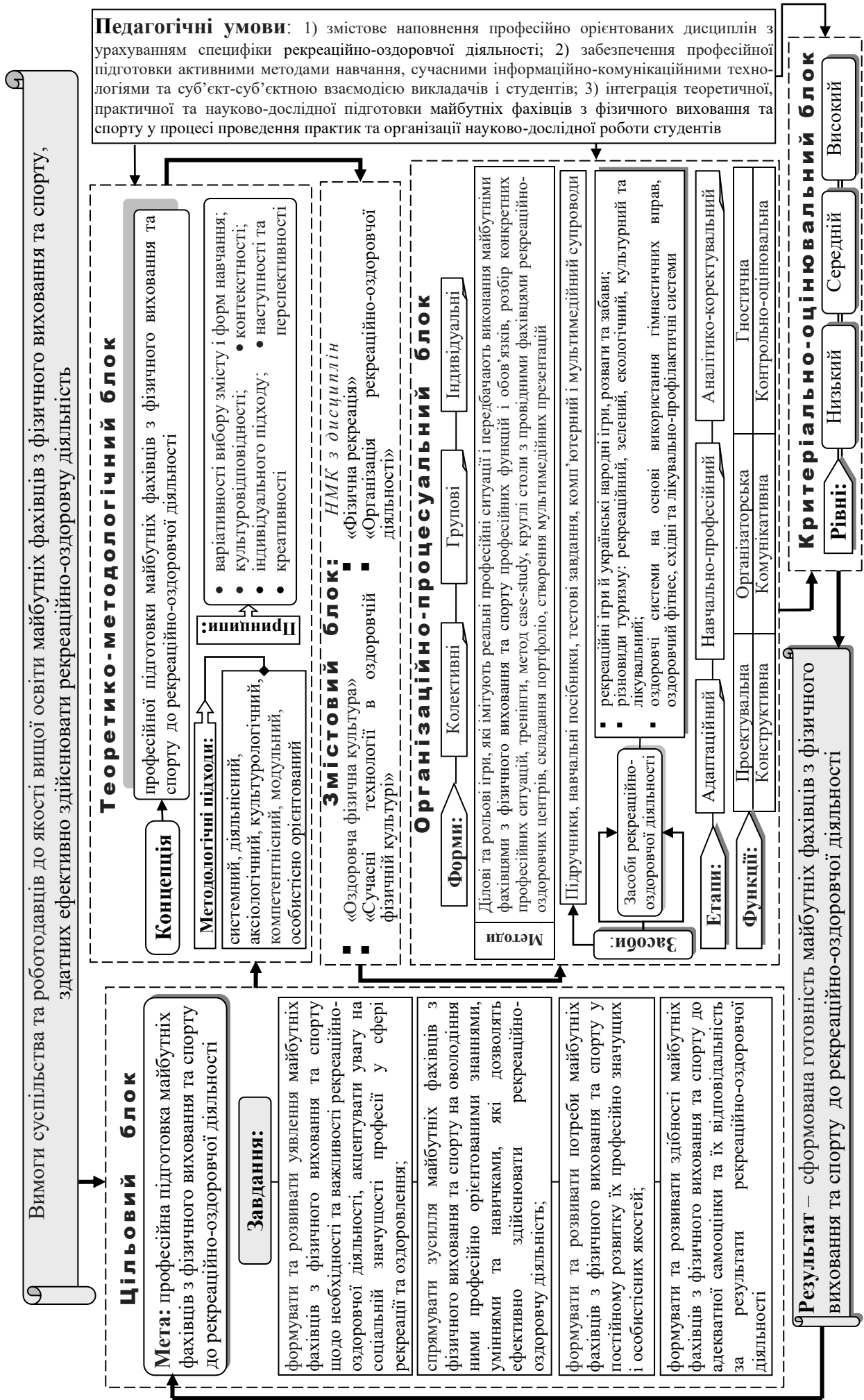

Рис. 1. Модель системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності

У цільовому блоці визначається мета (професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності) та завдання.

Теоретико-методологічний блок складається з концепції професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності, методологічних підходів (системного, діяльнісного, аксіологічного, культурологічного, компетентнісного, особистісно-орієнтованого та модульного) та принципів (варіативності вибору змісту і форм навчання, культуровідповідності, контекстності, врахування індивідуальних особливостей розвитку студента та його фізичної підготовленості, наступності та перспективності, креативності).

Організаційно-процесуальний блок містить форми (колективні, групові та індивідуальні), методи (ділові ігри, тренінги, case-study, метод проектів, круглі столи, складання портфоліо, створення мультимедійних презентацій), засоби навчання (підручники, навчальні посібники, тестові завдання, комп'ютерний і мультимедійний супроводи) та засоби рекреаційно-оздоровчої діяльності (рекреаційні ігри й українські народні ігри, розваги та забави; різновиди туризму: рекреаційний, зелений, екологічний, культурний та лікувальний; оздоровчі системи на основі використання гімнастичних вправ, оздоровчий фітнес, східні та лікувально-профілактичні).

Запропонована система професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності є динамічною і реалізується у три етапи: адаптаційний, навчально-професійний та аналітико-коректувальний.

На адаптаційному етапі проводиться педагогічна діагностика уявлень майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту про необхідність здійснення рекреаційно-оздоровчої діяльності; формується позитивне ставлення та стійкий інтерес до рекреаційно-оздоровчої діяльності; акцентується увага на соціальній значущості професії.

На навчально-професійному етапі визначається стратегія та тактика формування готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; проводиться моніторинг сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

На аналітико-коректувальному етапі аналізуються та коректуються результати професійної підготовки.

Визначено функції професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності (проектувальна, конструктивна, організаторська, комунікативна, гностична та контрольна-оцінювальна) та педагогічні умови реалізації розробленої нами системи.

Критеріально-оцінювальний блок охоплює критерії, показники та рівні (високий, середній, низький) сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Результатом упровадження системи є сформована готовність майбутніх

фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

У п'ятому розділі **«Упровадження системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності»** проаналізовано змістове наповнення професійно орієнтованих дисциплін з урахуванням специфіки рекреаційно-оздоровчої діяльності; охарактеризовано забезпечення професійної підготовки активними методами навчання, сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями та суб'єкт-суб'єктною взаємодією викладачів і студентів; акцентовано увагу на необхідності інтеграції теоретичної, практичної та науково-дослідної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту в процесі проведення виробничих практик та організації науково-дослідної роботи студентів.

У розділі охарактеризовано зміст навчальних дисциплін «Оздоровча фізична культура», «Сучасні технології в оздоровчій фізичній культурі», «Фізична рекреація» та «Організація рекреаційно-оздоровчої діяльності».

Навчальна дисципліна «Оздоровча фізична культура» загальним обсягом 162 години складається з трьох розділів і триває три семестри. Розділ I «Оздоровча фізична культура з дітьми дошкільного та шкільного віку» обсягом 54 години викладається студентам у 5 семестрі. Розділ II «Оздоровча фізична культура зі студентською молоддю» обсягом 54 години викладається студентам у 6 семестрі. Розділ III «Оздоровча фізична культура з дорослим населенням» обсягом 54 години викладається студентам у 8 семестрі.

Згідно з навчальним планом підготовки бакалавра за напрямом 6.010201 «Фізичне виховання» у 7 семестрі заплановано вивчення дисципліни «Сучасні технології в оздоровчій фізичній культурі» обсягом 54 години. Ця дисципліна спрямована на оволодіння знаннями щодо сучасних технологій оздоровлення дорослого населення; раціонального використання нетрадиційних систем та особливостей застосування новітніх засобів і методик фізичної рекреації.

У циклі професійних і практичних дисциплін навчального плану підготовки магістрів зі спеціальності 8.01020101 «Фізичне виховання» передбачено вивчення навчальної дисципліни «Фізична рекреація» загальним обсягом 90 годин. Ця дисципліна базується на знаннях, які студенти отримали з валеології, гігієни, анатомії, фізіології, педагогіки, основ краєзнавчо-туристичної роботи, оздоровчої фізичної культури, сучасних технологій оздоровчої фізичної культури тощо. Метою вивчення є формування системи професійних знань, вмінь та навичок проведення рекреаційно-оздоровчих занять та заходів за участю різних верств населення.

На вивчення навчальної дисципліни «Організація рекреаційно-оздоровчої діяльності», згідно із затвердженим навчальним планом підготовки магістрів зі спеціальності 8.01020303 «Фітнес і рекреація», виділено 210 годин. Метою дисципліни є формування професійних, організаційних, педагогічних і методичних знань, вмінь та навичок, необхідних для проведення рекреаційно-оздоровчої діяльності. Основними завданнями вивчення цієї дисципліни є оволодіння знаннями з теорії та методики проведення фізкультурно-оздоровчих занять з різними верствами населення; поглиблення знань та розуміння

внутрішніх механізмів впливу різновидів рухової активності на організм людини; формування практичних навичок їх застосування у майбутній професійній діяльності.

У розділі подано результати анкетування студентів 3-4 курсів галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини», яке було проведено у фізичної культури і спорту (Придніпровській державній академії фізичної культури і спорту), Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Національному університеті фізичного виховання та спорту України, Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Львівському державному університеті фізичної культури, Вінницькому національному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, Ужгородському національному університеті, Житомирському державному університеті імені Івана Франка, Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Загалом в анкетуванні взяли участь 792 особи.

Результати опитування. 44,70 % респондентів засвідчили необхідність додаткової практичної підготовки для здійснення рекреаційно-оздоровчої діяльності; 53,40 % студентів вказали, що спроможні застосовувати фізичні вправи, ігри, розваги, а також природні чинники для активного відпочинку різних категорій людей; 35,10 % респондентів переконані у своїй здатності мотивувати різні категорії населення до занять фізичною рекреацією; 31,77 % осіб зазначили, що розуміють сутність сучасних оздоровчих систем; 32,02 % опитаних вказали, що мають знання про форми рекреаційно-оздоровчої діяльності; 44,94 % – володіють методиками визначення рівня фізичного стану людини; 28,44 % – мають сформовані вміннями та навичками проведення рекреаційно-оздоровчої діяльності з урахуванням інтересів та уподобань людей різних категорій; 30,32 % – володіють вміннями та навичками проведення рекреаційно-оздоровчих заходів змагального характеру з різними категоріями населення. Респонденти вказали, що добре засвоїли методику проведення контролю за оздоровчим впливом занять на організм людини (77,60 %); особливості використання засобів рекреаційно-оздоровчої діяльності з особами різної статі (76,13 %) та різного віку (74,20 %); форми рекреаційно-оздоровчої діяльності (74,43 %); завдання рекреаційно-оздоровчої діяльності (73,64 %).

З метою оптимізації професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності було проведено анкетування 96 викладачів з вищезазначених закладів вищої освіти України.

З'ясовано, що 53,83 % респондентів спрямовують свої зусилля на формування позитивної мотивації майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; 25,55 % опитаних регулярно проводять проблемні лекції; 19,41 % викладачів відповіли, що регулярно використовують міні-лекції поряд з традиційними формами навчання; 25,55 % – регулярно проводять семінари-диспути; 33,12 % респондентів залучають студентів до науково-дослідної роботи; 20,09 % опитаних

спрямовують зусилля майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту на створення портфолію. За результатами анкетування викладачів встановлено, що педагогічну діагностику набутих студентом знань 90,26 % респондентів проводять за допомогою традиційного тестування на папері. Комп'ютерне тестування в аудиторії використовує 43,16 % викладачів, онлайн-тестування у системі дистанційного навчання – лише 19,7 %.

Описано особливості проведення проблемних лекцій, лекцій-дебатів, міні-лекцій та семінарів-диспутів при підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Розкрито алгоритм проведення ділової гри, як сукупності засобів і прийомів спільної діяльності викладача і студентів, а також студентів між собою. Застосування суб'єкт-суб'єктною взаємодії викладачів і студентів у процесі підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту сприяло досягненню високого рівня сформованості професійних компетенцій для виконання функціональних обов'язків у сфері фізичної рекреації.

Встановлено, що проведення ділових ігор сприяло формуванню пізнавальних і професійних мотивів та інтересів до ефективного здійснення рекреаційно-оздоровчої діяльності; розвитку системного мислення майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту (цілісне розуміння своєї місії у суспільстві); навчанню колективної роботи з метою вирішення поставлених завдань; формуванню вмінь і навичок соціальної взаємодії і спілкування, навичок індивідуального і спільного прийняття рішень; культивуванню відповідального ставлення до здійснення рекреаційно-оздоровчої діяльності, поваги до цінностей здоров'я та здорового способу життя.

Застосування методу case-study сприяло розвитку вмінь студентів оцінити ситуацію, обрати ключову інформацію, визначити проблеми, спрогнозувати шляхи розвитку ситуації, критикувати та конструктивно реагувати на критику. Студенти отримали досвід вирішення завдань, можливість застосувати теорію та концепції у реальній практичній рекреаційно-оздоровчій діяльності.

Зусилля студентів спрямовувалися на виконання проектів за темами: «Форми фізкультурно-оздоровчої роботи у загальноосвітніх навчальних закладах», «Методика проведення масових фізкультурно-оздоровчих заходів», «Реклама фізкультурно-оздоровчих послуг», «Маркетингова діяльність фізкультурно-оздоровчих центрів» та ін.

У розділі охарактеризовано вміння майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту, сформовані у результаті використання методу проектів.

Гностичні вміння: розвивати інтерес до рекреаційно-оздоровчої діяльності та поглиблювати знання у галузі фізичної рекреації; збирати та аналізувати інформацію щодо засобів оздоровлення людини; інтегрувати знання, отримані з різних джерел, пов'язаних із оздоровчою фізичною культурою.

Проектувальні вміння: визначати завдання, давати реальну оцінку власним можливостям відповідно до поставленого завдання проведення масових фізкультурно-оздоровчих заходів; планувати власну роботу в контексті колективного завдання; розподіляти обов'язки у групі та контролювати їх виконання.

Конструктивні вміння: створювати продукт, який має практичне застосування у сфері фізичної рекреації; вивчати та реалізувати на практиці стратегії вирішення проблем, пов'язаних із проведенням рекреаційно-оздоровчих занять та масових фізкультурно-спортивних заходів; аналізувати та оцінювати роботу інших.

Організаційні вміння: планувати свою роботу і час, презентувати та оцінювати результати своєї роботи; виділяти власні досягнення.

Комунікативні вміння: обґрунтовувати, узагальнювати, висловлювати власну думку; орієнтуватися в інформаційному просторі та вибирати інформацію з фахової літератури та інших ресурсів.

Вказано, що особлива увага приділялася проведенню круглих столів, в яких брали участь провідні фахівці рекреаційно-оздоровчих центрів.

Акцентовано увагу на застосуванні методу тренінгу у підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту у закладі вищої освіти. Вказано, що основними завданнями, які можна вирішити у процесі проведення тренінгів є формування і закріплення мотивації до ефективної рекреаційно-оздоровчої діяльності; розширення знань щодо рекреаційно-оздоровчої діяльності; розвиток і вдосконалення здібностей студентів; удосконалення особистісних та розвиток професійно важливих якостей для успішної роботи у сфері фізичної рекреації.

Використання портфоліо сприяло вирішенню таких завдань професійної підготовки, як підтримувати високу навчальну мотивацію студентів; ставити цілі, планувати та організувати власну навчальну діяльність; заохочувати активність і самостійність, розширювати можливості навчання та самоосвіти; розвивати навички рефлексивної та оціночної діяльності студентів, формувати їхню адекватну самооцінку; сприяти персоналізації вищої освіти; визначити кількісні та якісні індивідуальні досягнення; створювати передумови і можливості для успішної соціалізації випускників.

Наступним етапом нашого дослідження було анкетування 60 фахівців із 11 рекреаційно-оздоровчих установ. Основною метою опитування було з'ясування рівня готовності студентів до практичної діяльності.

Отримані результати показали, що 16,67 % фахівців вважають за потрібне проводити практику в спеціалізованих рекреаційно-оздоровчих закладах; 61,67 % – швидше так, ніж ні; 13,33 % – швидше ні, ніж так; 8,33 % респондентів було складно визначитися з відповіддю. Лише 5,0 % опитаних були задоволені знаннями, які продемонстрували студенти під час проходження практики; 45,0 % респондентів відповіли швидше так, ніж ні; 31,67 % осіб зазначили швидше ні, ніж так і 18,33 % фахівців виявилось важко відповісти на це питання.

У розділі визначено та описано вимоги до проведення виробничих практик, як важливої складової професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності у закладі вищої освіти.

У шостому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та**

спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності» розкрито організацію, проведення та результати педагогічного експерименту.

Педагогічний експеримент проходив у три етапи: констатувальний, формувальний, узагальнювальний.

На констатувальному етапі педагогічного експерименту в анкетуванні брали участь 948 осіб: 792 студенти й 96 викладачів з десяти закладів вищої освіти України, а також 60 фахівців з 11 рекреаційно-оздоровчих установ.

У формувальному етапі педагогічного експерименту брали участь студенти набору 2012 року Львівського державного університету фізичної культури, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Ужгородського національного університету та Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, які входили до контрольної ($n = 108$ осіб) та експериментальної ($n = 116$ осіб) груп.

Студенти контрольної групи навчалися за традиційною системою підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту у закладах вищої освіти. У навчальний процес студентів експериментальної групи упроваджувалася розроблена система професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

На рисунку 2 представлено динаміку рівнів сформованості готовності студентів контрольної та експериментальної груп до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

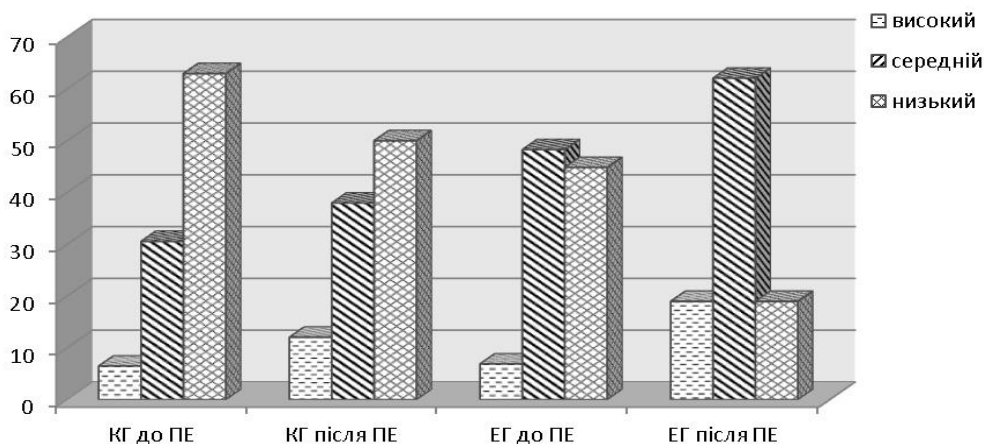

Рис. 2. Динаміка рівнів сформованості готовності студентів контрольної та експериментальної груп до рекреаційно-оздоровчої діяльності, %

Високий рівень сформованості готовності до рекреаційно-оздоровчої діяльності за мотиваційним критерієм продемонстрували 11,11% студентів контрольної і 19,83% студентів експериментальної груп; високий рівень сформованості готовності до проведення рекреаційно-оздоровчої діяльності за когнітивним критерієм продемонстрували 12,04% студентів контрольної і 18,10% студентів експериментальної груп.

Високий рівень сформованості готовності до рекреаційно-оздоровчої діяльності за діяльнісним критерієм показали 12,96% студентів контрольної і 18,97% студентів експериментальної груп; високий рівень сформованості

готовності за особистісним критерієм продемонстрували 12,97% студентів контрольної і 18,97% студентів експериментальної груп.

Середній рівень сформованості готовності до рекреаційно-оздоровчої діяльності за мотиваційним критерієм продемонстрували 50,93% студентів контрольної і 58,62% студентів експериментальної груп; середній рівень сформованості готовності до проведення рекреаційно-оздоровчої діяльності за когнітивним критерієм показали 32,41% студентів контрольної і 62,93% студентів експериментальної груп; середній рівень сформованості готовності за діяльнісним критерієм продемонстрували 35,19% студентів контрольної і 61,21% студентів експериментальної груп; середній рівень сформованості готовності до рекреаційно-оздоровчої діяльності за особистісним критерієм продемонстрували 36,11% студентів контрольної і 62,93% студентів експериментальної груп.

Низький рівень сформованості готовності до рекреаційно-оздоровчої діяльності за мотиваційним критерієм продемонстрували 37,96% студентів контрольної і 21,55% студентів експериментальної груп; низький рівень сформованості готовності до проведення рекреаційно-оздоровчої діяльності за когнітивним критерієм продемонстрував 55,56% студентів контрольної і 18,97% студентів експериментальної груп; низький рівень сформованості готовності за діяльнісним критерієм продемонстрували 51,85% студентів контрольної і 19,83% студентів експериментальної груп; низький рівень сформованості готовності за особистісним критерієм продемонстрували 50,92% студентів контрольної і 18,10% студентів експериментальної груп.

Показники сформованості готовності студентів контрольної та експериментальної груп проводити рекреаційно-оздоровчу діяльність до та після педагогічного експерименту подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Показники сформованості готовності студентів проводити рекреаційно-оздоровчу діяльність до та після педагогічного експерименту (бали)

Показники	До педагогічного експерименту			Після педагогічного експерименту		
	КГ (n = 108)	ЕГ (n = 116)	троз.	КГ (n = 108)	ЕГ (n = 116)	троз.
M ± m	132,44 ± 3,7	140,70 ± 3,97	1,40	142,40 ± 4,10	161,94 ± 3,61*	3,68
σ	38,42	42,74		42,66	38,87	

Примітка: * - результати експериментальної групи після педагогічного експерименту статистично достовірно відрізняються порівняно з результатами контрольної групи (P<0,05)

Упродовж педагогічного експерименту встановлено статистично достовірні зміни у показниках сформованості готовності студентів експериментальної у порівнянні з результатами студентів контрольної групи (P<0,05).

Ефективність системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності

аналізувалася також за результатами факторного аналізу отриманих експериментальних даних. Аналіз факторної структури компонентів готовності студентів експериментальної групи до рекреаційно-оздоровчої діяльності після педагогічного експерименту свідчить, що впровадження розробленої системи спричинило певні якісні трансформації, які відображаються зміною значущості окремих структурних компонентів готовності у кожному виділеному факторі та у загальній структурі готовності. Найбільш значущими структурними компонентами готовності, які формують фактор 1, є процесуальний компонент готовності й така складова емоційно-вольового компоненту готовності, як наявність вольового потенціалу у студентів (що пояснює 29,2% загальної дисперсії). Фактор 2 формують мотиваційно-ціннісний компонент готовності та така складова емоційно-вольового компоненту готовності, як наявність емпатії у студентів (що пояснює 20,84% загальної дисперсії). Фактор 3 обумовлений пізнавальним компонентом готовності й такою складовою емоційно-вольового компоненту готовності, як потреба в схваленні (що пояснює 18,25% загальної дисперсії). Кумулятивний вклад у загальну дисперсію складає 68,29%.

Результати педагогічного експерименту свідчать про те, що відбулися статистично достовірні зміни рівнів сформованості готовності студентів експериментальної групи до рекреаційно-оздоровчої діяльності порівняно з рівнями сформованості готовності студентів контрольної групи, що підтверджує ефективність розробленої нами системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

На основі аналізу результатів педагогічного експерименту підтверджено ефективність системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності, сформульовано висновки та перспективи подальших наукових досліджень.

ВИСНОВКИ

Аналіз та узагальнення результатів дослідження теоретичних і методичних засад професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності дали підстави сформулювати низку висновків.

1. На основі аналітичного огляду наукової літератури щодо професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту, встановлення соціальної та суспільної значущості рекреаційно-оздоровчої діяльності доведено необхідність модернізації вищої освіти цього напрямку. Результати аналізу діяльності студентів і викладачів закладів вищої освіти України підтвердили доцільність розроблення обраної проблеми та необхідність оновлення змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. Представлено авторське трактування понять «професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності» та «готовність майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту

до рекреаційно-оздоровчої діяльності». Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності розглядається як цілеспрямований процес здійснення навчально-методичної, наукової та інноваційної діяльності у закладах вищої освіти, який забезпечує здобуття студентами кваліфікації, необхідної для ефективної організації рухової активності людей з метою задоволення їхніх потреб в активному відпочинку, оздоровленні, відновленні фізичних, психічних і духовних сил упродовж вільного та спеціально відведеного часу.

Готовність майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності розглядається нами як складне особистісне утворення, інтегрована риса особистості, якій притаманне якісне виконання професійних завдань, прагнення до самовдосконалення та збагачення власного досвіду щодо організації активного відпочинку та дозвілля людей, їх вільного часу і соціокультурного розвитку, отримання задоволення від процесу виконання фізичних вправ з метою відновлення працездатності, зміцнення та збереження здоров'я.

Уточнено сутність основних понять дослідження:

– формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту в закладах вищої освіти розглядається як процес оволодіння студентами професійно орієнтованими знаннями, вміннями та навичками, практичним досвідом, а також професійно значущими якостями, достатніми для здійснення ними індивідуального творчого внеску в професію, стимулювання в суспільстві інтересу до результатів своєї роботи, пов'язаної із застосуванням фізичних вправ, природних і гігієнічних чинників упродовж вільного часу людини для відновлення, зміцнення та збереження її здоров'я;

– професійна культура фахівця з фізичного виховання та спорту розглядається, як якість особистості, що інтегрує соціальні та загальнокультурні компетентності, сприяє засвоєнню цінностей галузі фізичної культури та спорту, дозволяє фахівцю ефективно реалізувати власні сутнісні сили та здібності;

– майбутніми фахівцями з фізичного виховання та спорту вважаємо студентів закладів вищої освіти, які, маючи власні покликання та здібності, спрямовують зусилля на отримання кваліфікації відповідного освітнього рівня, що дозволить їм навчати основним руховим діям для досягнення фізичної досконалості;

– рекреаційно-оздоровча діяльність розглядається як процес використання засобів, форм і методів фізичної культури, спрямованих на задоволення потреби в активному відпочинку, покращанні самопочуття, отриманні позитивних емоцій, оздоровленні та самовираженні особистості у вільний від основних професійних, родинних і громадських обов'язків час.

2. Теоретично обґрунтовано структурні компоненти готовності фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності упродовж їхнього навчання у закладах вищої освіти. Мотиваційно-ціннісний компонент готовності передбачає наявність мотивації щодо отримання вищої освіти відповідно до обраних галузі знань, спеціальності, спеціалізації, кваліфікації та

освітнього рівня; переконання щодо значущості соціокультурної місії фахівців з фізичного виховання та спорту; стійкого позитивного ставлення до обраної кар'єри; ціннісних орієнтирів, як основи життєвої активності та вибору професійного шляху; професійної мотивації, яка враховує сукупність потреб та інтересів, що спонукають студентів до професійної самореалізації та професійного вдосконалення у рекреаційно-оздоровчій діяльності; професійної спрямованості на ефективне виконання завдань рекреаційно-оздоровчої діяльності. Пізнавальний компонент готовності охоплює обізнаність, ерудицію та знання особливостей використання методів і засобів проведення рекреаційно-оздоровчої діяльності. У процесуальному компоненті готовності відображаються вміння та навички успішно виконувати рекреаційно-оздоровчу діяльність, індивідуальний стиль застосовування методів і засобів рекреаційно-оздоровчої діяльності; здатність проектувати, планувати та здійснювати таку діяльність, застосовуючи сучасні технології та досягнення науки. Емоційно-вольовий компонент готовності передбачає наявність у майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту потреби у схваленні, вольовому потенціалі, емпатії та потреби у пошуках відчуттів.

3. Визначено критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний), показники та рівні (низький, середній, високий) сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. Показниками мотиваційного критерію є професійна спрямованість студентів на рекреаційно-оздоровчу діяльність, розуміння значення професії у сфері фізичної рекреації, усвідомлення суспільної значущості рекреаційно-оздоровчої діяльності, позитивна мотивація до використання засобів рекреаційно-оздоровчої діяльності, інтерес та потреби щодо самовдосконалення у рекреаційно-оздоровчій діяльності, бажання використовувати сучасні технології рекреаційно-оздоровчої діяльності. Показниками когнітивного критерію є повнота, глибина та науковість знань про особливості використання методів і засобів рекреаційно-оздоровчої діяльності, володіння науковим тезаурусом у галузі фізичної рекреації. Показниками діяльнісного критерію є професійно орієнтовані вміння та навички проектування, планування, організації та здійснення рекреаційно-оздоровчої діяльності; володіння сучасними оздоровчими технологіями, використання набутих знань для вирішення поставлених завдань, здатність до створення власного стилю роботи. Показниками особистісного критерію вважаємо такі якості, як вольовий потенціал, емпатія, потреба у схваленні, у пошуках нових вражень.

4. Розроблено концепцію професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності, яка базується на таких основних положеннях:

– професійна підготовка до рекреаційно-оздоровчої діяльності є підсистемою вищої освіти, яка спрямована на формування конкурентоспроможності та мобільності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту в умовах глобальної ринкової економіки;

– професійна підготовка до рекреаційно-оздоровчої діяльності здійснюється під впливом трансформації світової академічної спільноти, гуманізації та гуманітаризації вищої освіти в галузі фізичної культури та спорту, створення інформаційного середовища закладу вищої освіти та дворівневої системи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту;

– наповненість та конструювання змісту навчання у вищій школі визначається характером майбутньої рекреаційно-оздоровчої діяльності випускників, специфікою напряду підготовки та відображається у професійно орієнтованих навчальних дисциплінах і програмах конкретного закладу вищої освіти;

– професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту, здатних до успішної діяльності у сфері фізичної рекреації, забезпечується активним використанням інноваційних освітніх технологій у педагогічному просторі закладу вищої освіти;

– організація навчально-виховного процесу професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту базується на взаємодії з потенційними роботодавцями, рекреаційно-оздоровчими центрами різних типів і форм власності та громадськими установами.

5. Розроблено систему професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності, яка охоплює концепцію, модель, навчально-методичне забезпечення та педагогічні умови. Ця система є багатокомпонентним утворенням і містить цільовий, теоретико-методологічний, змістовий, організаційно-процесуальний та критеріально-оцінювальний блоки. Цільовий блок визначає мету та завдання професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. Теоретико-методологічний блок складається з концепції професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності; методологічних підходів (системного, діяльнісного, аксіологічного, культурологічного, компетентнісного, особистісно-орієнтованого, модульного); принципів (варіативності вибору змісту і форм навчання, культуровідповідності, контекстності, врахування індивідуальних особливостей розвитку студента і його фізичної підготовленості, наступності та перспективності, креативності). Змістовий блок містить навчально-методичні комплекси з професійно орієнтованих дисциплін. Організаційно-технологічний блок включає форми, методи, засоби, етапи та функції професійної підготовки фахівців. Критеріально-оцінювальний блок охоплює критерії, показники та рівні (високий, середній, низький) сформованості готовності до професійної діяльності. Результатом упровадження авторської системи підготовки є сформована готовність майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

6. Здійснено експериментальну перевірку ефективності розробленої системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності, яка реалізовувалася через такі

педагогічні умови: змістове наповнення професійно орієнтованих дисциплін із урахуванням особливостей рекреаційно-оздоровчої діяльності; забезпечення професійної підготовки активними методами навчання, сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями та суб'єкт-суб'єктною взаємодією викладачів і студентів; інтеграція теоретичної, практичної та науково-дослідної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту в процесі проведення практик та організації науково-дослідної роботи студентів. Ефективність системи підтверджена результатами проведеного педагогічного експерименту. В експериментальній групі кількість студентів з високим рівнем сформованості готовності до рекреаційно-оздоровчої діяльності збільшилася на 12,08 %, а у контрольній – на 5,56 %; кількість студентів із середнім рівнем сформованості готовності до рекреаційно-оздоровчої діяльності в експериментальній групі зросла на 13,78 %, а у контрольній – на 7,4 %; кількість студентів з низьким рівнем сформованості готовності до рекреаційно-оздоровчої діяльності зменшилася в експериментальній групі на 25,86 %, а у контрольній – на 12,96 %.

Проведене дослідження не вичерпує всіх актуальних і практично значущих завдань професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності.

Подальшого вивчення потребують питання сучасного навчально-методичного супроводу підготовки кадрів нової генерації, аналізу впровадження передового закордонного досвіду підготовки майбутніх фахівців, застосування інформаційно-комунікаційних технологій з метою подальшого підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту в закладах вищої освіти.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Монографія

1. Данилевич МВ. Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності: теоретико-методичний аспект: монографія. Львів: Піраміда; 2018. 460 с.

Статті у наукових фахових виданнях України

2. Базиляк Н, Данилевич М, Романчук О. Термінологія та понятійний апарат фізичної рекреації. Молодіжний науковий вісник Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки. 2014;16:17–21.

3. Данилевич М. Аксіологічний та культурологічний підходи у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. В: Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Зб. наук. пр. Київ; 2014;3К(44)14, с. 190–194.

4. Данилевич М. Концептуальні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої роботи. В:

Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Зб. наук. пр. Київ; 2016;9(79)16, с. 33–36.

5. Данилевич М. Концепція професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої роботи. В: Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Зб. наук. пр. Київ; 2017;3К(84)17, с. 146–149.

6. Данилевич М. Окремі аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. В: Носко МО, головний редактор. Вісник Чернігів. нац. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання і спорт. Чернігів; 2015;129;2, с. 133–137.

7. Данилевич М. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної рекреації у вищих навчальних закладах України. В: Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Зб. наук. пр. Київ; 2016;3К1(70)16, с. 356–359.

8. Данилевич М. Понятійний апарат професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. В: Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Зб. наук. пр. Київ; 2013;4(29), с. 307–312.

9. Данилевич М. Теоретичні основи формування професійної готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. В: Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Зб. наук. пр. Київ; 2015;3К1(56)15, с.119–122.

10. Данилевич М. Шляхи модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. В: Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Зб. наук. пр. Київ; 2015;4(59)15, с. 22–25.

11. Данилевич МВ. Компаративний аналіз підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту у Литві. В: Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Зб. наук. пр. Київ; 2018;7(101)18, с. 35–38.

12. Данилевич МВ. Модель професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. В: Наукові записки Бердянського держ. пед. ун-ту. Серія: Педагогічні науки. Зб. наук. пр. Бердянськ; 2017;2, с. 207–212.

13. Данилевич МВ. Особистісно орієнтований підхід у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. В: Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Зб. наук. пр. Запоріжжя; 2014;39(92), с. 133–137.

14. Жданова О, Грибовська І, Данилевич М, ін. Зміст співпраці центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх». В: Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Зб. наук. пр. Київ; 2011;13, с. 181–185.

15. Приступа Є, Данилевич М. Структурні компоненти готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до роботи у сфері фізичної рекреації. В: Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Зб. наук. пр. Ужгород; 2018;1(42);2, с. 359–363.

16. Приступа ЄН, Данилевич МВ, Грибовська ІБ. Особливості професійної підготовки фітнес-тренерів в умовах сучасної парадигми вищої школи. В: Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Зб. наук. пр. Київ; 2017;9(91)17, с. 96–99.

17. Danylevych M, Ivanova G, Slobozhaninov P. Modern Look At Training of Prospective Specialists In Physical Education And Sport To Recreational And Health-Related Activities. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2017;2(66):50–58.

**Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях,
віднесених до міжнародних наукометричних баз даних**

18. Данилевич МВ, Романчук ОВ, Стефанишин ВМ. Ретроспективний аналіз навчальних планів підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту на теренах України. Science Reviewed. 2018;6:36–41.

19. Hribovska I, Ivanochko V, Danylevych M. Features of Conducting Health-Related Aerobics Classes with Students That Have Deviations in Health. Oxford Journal of Scientific Research. 2015;1(9);4:520–526.

20. Danylevych M, Romanchuk O, Hribovska I, Ivanochko V. Pedagogical conditions of innovative educational technologies introduction into the professional training of future specialists in the field of physical education and sport. Journal of Physical Education and Sport. 2017;17(3);171:1113–1119. DOI: 10.7752/jpes.2017.03171. (Видання внесено до міжнародної наукометричної бази даних Scopus).

21. Hribovska I, Danylevych M, Ivanochko V, Shchur L. Organizational conditions of healthy lifestyle promotion for arts students. Journal of Physical Education and Sport. 2015;15(2);34:218–224. DOI: 10.7752 / jpes.2015.02034. (Видання внесено до міжнародної наукометричної бази даних Scopus).

22. Protsenko U, Pantiuk T, Romanchuk O, Danylevych M. Improvement features of the Ukrainian physical education system. Journal of Physical Education and Sport. 2016;16(1);19:113–117. DOI: 10.7752 / jpes.2016.01019. (Видання внесено до міжнародної наукометричної бази даних Scopus).

23. Жданова О, Данилевич М, Чеховська Л. Аналіз обсягів співпраці центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх». Фізична активність, здоров'я і спорт. 2010;2:71–77. (Видання внесено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus).

24. Жданова О, Данилевич М, Грибовська І, Чеховська Л. Зміст підготовки магістрів зі спеціальності «фітнес і рекреація». Фізична активність, здоров'я і спорт. 2014;1(15):62–69. (Видання внесено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

25. Іваночко В, Грибовська І, Данилевич М, Мороз О, Грибовський Р. Ефективність функціонування фітнес-центрів. В: Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. Зб. наук. пр. Івано-Франківськ; 2017;25-26, с. 137–142. (Видання внесено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

26. Данилевич М, Бубела О, Чопик М. Оздоровча аеробіка як засіб фізичної рекреації. В: Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення. Матеріали ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Львів; 2014, с. 193–195.

27. Данилевич М, Грибовська І. Дисципліна «Фізична рекреація» як складова підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. В: Управління якістю підготовки фахівців. Матеріали ювіл. ХХ Міжнар. наук.-метод. конф. Одеса; 2015;2, с. 92–93.

28. Данилевич М, Іванова Г. Підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту в контексті парадигмальних змін у вищій фізкультурній освіті. В: Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі. Матеріали ІІІ Міжнар. конгр. Одеса; 2017, с. 524–525.

29. Данилевич М, Ісаєва Ю. Оцінка рівня фізичного здоров'я жінок, які займаються фізкультурно-оздоровчою діяльністю. В: Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення. Матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Львів; 2010, с. 220–223.

30. Данилевич М, Романчук О, Пазичук М. Характеристика принципів сучасної системи підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту до майбутньої професійної діяльності. В: Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення. Матеріали ХІ Міжнар. наук.-практ. конф. Львів; 2018, с. 305–308.

31. Данилевич М, Романчук О. Готовність майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до роботи в сфері фізичної рекреації. В: Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення. Матеріали Х Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Львів; 2016, с. 354–356.

32. Данилевич М, Ярошик М. Моніторинг успішності майбутніх бакалаврів фізичного виховання. В: Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення. Матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Львів; 2008, с. 311–314.

33. Данилевич М. Компетентісний підхід у підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. В: Актуальні проблеми вищої професійної освіти. Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. Київ; 2014, с. 53–54.

34. Данилевич М. Методологічні підходи для визначення практико-орієнтованої тактики професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. В: Актуальні питання впливу довкілля, фізичного виховання та спорту на здоров'я студентської молоді. Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Бердянськ; 2013, с. 108–110.

35. Данилевич М. Про використання інноваційних форм та методів навчання у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців для сфери фізичної рекреації. В: Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту. Тези доп. III Міжнар. наук.-метод. конф. Суми; 2016, с. 14–15.

36. Данилевич М. Про підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. В: Інноваційні технології в системі підвищення кваліфікації фахівців фізичного виховання і спорту. Тези доп. II Міжнар. наук.-метод. конф. Суми; 2015, с. 226–227.

37. Данилевич М. Про реформування вищої фізкультурної освіти майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту у сфері рекреаційно-оздоровчої діяльності. В: Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи. Зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. заочної конф. Маріуполь; 2015, с. 174–175.

38. Данилевич М. Реалізація компетентнісного підходу у процесі підготовки фізкультурних фахівців до рекреаційно-оздоровчої діяльності. В: Актуальні проблеми вищої професійної освіти. Матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. Київ; 2017, с. 51–52.

39. Данилевич МВ, Грибовська ІБ. Мотиви, що спонукають жінок до занять різними видами фізкультурно-оздоровчих занять. Здоровий спосіб життя. Зб. матеріалів III Міжрегіон. (I міської) наук.-практ. конф. Львів; 2004, с. 22.

40. Данилевич МВ, Романчук ОВ. Досвід професійної підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту у ВНЗ Німеччини. In: Science and Life: Proceedings of Articles the International Scientific Conference. Czech Republic: Karlovy Vary; Ukraine: Kiev; 2017, p. 90–95. Electron. txt. d.

41. Данилевич МВ, Романчук ОВ. Мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до професійної діяльності. В: Висоцький ОЮ, науковий редактор. Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах. Матеріали III Всеукр. наук. конф.; 30–31 березня 2018 р. Дніпро; 2018; 2. с. 237–239.

42. Данилевич МВ, Романчук ОВ. Окремі аспекти підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту в Республіці Польща. В: Висоцький ОЮ, науковий редактор. Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій. Матеріали Всеукр. наук. конф.; 24–25 листопада 2017 р. Дніпро; 2017; 1, с. 240–242.

43. Данилевич МВ. Дисципліна «Оздоровительная физическая культура» как составляющая подготовки будущих специалистов физического воспитания и спорта к рекреационно-оздоровительной деятельности. In: Science of future:

International scientific-practical conference of pedagogues and psychologists. Geneva; 2014;1, p. 122–125.

44. Данилевич МВ. Ключові поняття професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної рекреації. In: The Generation of Scientific Ideas: International scientific-practical congress of pedagogues and psychologists. Geneva;2014;1,p.52–57.

45. Жданова О, Данилевич М, Грибовская И, Чеховская Л. Концепция подготовки магистров специальности «Фитнес и рекреация» во Львовском государственном университете физической культуры. В: Probleme actuale privind perfecționarea sistemului de învățământ în domeniul culturii fizice. Conferința științifică internațională. Кишинёв; 2014, с. 299–302.

46. Жданова О, Тхір Н, Данилевич М, Чеховська Л. Роль Центрів «Спорт для всіх» у залученні населення до систематичних фізкультурно-оздоровчих занять. В: Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення. Матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. Львів; 2012, с. 233–238.

47. Жданова ОМ, Данилевич МВ, Грибовська ІБ. Підготовка кадрів для рекреаційно-туристичної сфери. В: Кінезіологія в системі культури. Матеріали конф. Івано-Франківськ; 2001, с. 8–9.

48. Жданова ОМ, Данилевич МС, Чеховська ЛЯ, Грибовська ІБ, Кухтій АО. Туризм як напрям спеціалізованої підготовки кадрів у вищих фізкультурних закладах освіти. Інформатизація рекреаційної та туристичної діяльності: перспективи культурного та економічного розвитку. Праці II Міжнар. конгр. Трускавець; 2003, с. 162–165.

49. Жданова ОН, Данилевич МВ, Грибовская ИБ. Кадровое обеспечение рекреационно-оздоровительной сферы. В: Проблемы профессионального образования по физической культуре и спорту. Материалы IV Междунар. науч.-практ. конф. Калининград; 2001, с. 18–20.

50. Ярошик М, Данилевич М. Технологічні інновації у підготовці студентів ВНЗ сфери фізичного виховання і спорту до педагогічної практики. В: Приступа Є, редактор. Молода спортивна наука України. Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. Львів; 2010;14;4, с. 191–197.

51. Ярошик МЯ, Данилевич МВ. Аналіз успішності студентів, що навчаються за кредитно-модульною системою організації навчання. В: Актуальні проблеми організації фізичного виховання студентської молоді Львівщини. Матеріали IV Регіон. наук.-практ. конф. Львів: ЛДФА; 2007, с. 99–100.

52. Ярошик МЯ, Данилевич МВ. Особенности обучения студентов Львовского государственного университета физической культуры в контексте болонских преобразований. В: Современный олимпийский спорт и спорт для всех. Тез. докл. XI Междунар. конгр. Минск: БГУФК; 2007;3,с. 230–233.

53. Danylevych M, Hrybovska I. Practice-Focused Tactics in the Professional Training of Physical Recreation Specialists. В: Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту і туризму. Тези доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 15-річчю заснування Інституту здоров'я, спорту і туризму. Запоріжжя; 2016, с. 208–209.

54. Danylevych M, Romanchuk O, Hutsulyak V. Historical Aspects of Professional Activity of Future Specialists in Physical Education and Sports for Recreational and Health-Promoting Activity. In; Using Sports, Culture, and Social Studies as Means to Rediscover Lost Values. Abstract book 6th International Conference on Science Culture and Sport. Ankara; 2018, p. 307.

55. Danylevych M. Structure of Readiness of Future Physical Education and Sport Specialists to Recreational and Remedial Activity. Using Sports, Culture, and Social Studies as Means to Rediscover Lost Values. Abstract book 6th International Conference on Science Culture and Sport. Ankara; 2018, p. 301.

56. Danylevych M, Romanchuk O, Hutsulyak V. Historical Review of Future Specialists' in Physical Education and Sports Professional Training for Recreational and Health-Related Activities. In; Using Sports, Culture, and Social Studies as Means to Rediscover Lost Values. Proceedings book 6th International Conference on Science Culture and Sport. Ankara; 2018, p. 575-583.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

57. Жданова О, Грибовська І, Данилевич М. Фізична рекреація: навч. посіб. Дрогобич: Коло; 2010. Частина 2, розділ 3, Основи проведення рекреаційно-оздоровчих занять, с. 154–211.

58. Данилевич МВ, Грибовська ІБ. Тестові завдання з дисципліни «Оздоровча фізична культура» (для бакалаврів напряму 6.010201 «Фізичне виховання»). Львів: Піраміда; 2016. 58 с.

59. Данилевич МВ, Грибовська ІБ. Тестові завдання з дисципліни «Фізична рекреація» (для майбутніх фахівців з фізичного виховання). Львів: Піраміда; 2015. 20 с.

60. Данилевич МВ, Грибовська ІБ. Навчальна програма з дисципліни «Фізична рекреація» (для підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання). Львів: Піраміда; 2015. 12 с.

61. Данилевич МВ, Грибовська ІБ. Навчальна програма з дисципліни «Оздоровча фізична культура» (для бакалаврів напряму 6.010201 «Фізичне виховання»). Львів: Піраміда; 2016. 24 с.

62. Бубела ОЮ, Музика ФВ, Вацеба ОМ, Рибак ОЮ, Данилевич МВ, та ін. Студентська наукова робота : підготовка, написання та захист курсової, кваліфікаційної, дипломної та магістерської роботи. Львів; 2003. 56 с.

63. Музика ФВ, Вацеба ОМ, Петришин ЮВ, Трач ВМ, Рибак ОЮ, Сидорко ОЮ, Данилевич МВ та ін. Підготовка магістра за напрямом «Фізичне виховання і спорт» (0112). Львів; 2003. 49 с.

64. Дутчак МВ, Благій ОЛ, Василенко ММ, Вовканич АС, Данилевич МВ, Жданова ОМ та ін, розробники. Освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр» з напряму підготовки 6.010203 «Здоров'я людини»: галузевий стандарт вищої освіти України із галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини». Київ: М-во освіти і науки України; 2013. 60 с.

65. Данилевич М, Грибовська І, Чеховська Л. Готовність випускників спеціалізацій «Рекреаційно-оздоровча діяльність» та «Спортивно-оздоровчий туризм» до проведення туристської роботи. В: Молода спортивна наука України. Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. Львів; 2006;10;3, с.161–166.

66. Данилевич М, Ярошик М. Адаптація студентів Львівського державного інституту фізичної культури до кредитно-модульної системи навчання. В: Молода спортивна наука України. Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. Львів; 2006;10;3, с. 392–397.

67. Данилевич М, Ярошик М. Ефективність навчального процесу бакалаврів фізичного виховання згідно з вимогами Болонської декларації. Теорія і методика фізичного виховання. 2008;4:78–81.

68. Данилевич М, Ярошик М. Організація навчального процесу бакалаврів фізичного виховання в контексті євроінтеграції. В: Молода спортивна наука України. Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. Львів; 2008;12;4, с.65–70.

69. Данилевич М, Ярошик М. Оцінювання організації та проведення занять із теорії і методики фізичного виховання у ЛДУФК згідно із кредитно-модульною системою. В: Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. Зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Луцьк; 2008;1, с. 159–162.

70. Данилевич МВ, Ярошик МЯ. Особливості навчання студентів у вузах фізкультурного профілю у контексті Болонських перетворень. В: Єрмаков СС, редактор. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. Наук. моногр. Харків; 2007;5, с. 10–12.

71. Жданова О, Грибовська І, Данилевич М, Чеховська Л. Особливості діяльності центрів «Спорт для всіх» різних адміністративних територій. В: Приступа Є, редактор. Молода спортивна наука України. Зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини. Львів; 2011;15;4, с. 170–175.

72. Жданова О, Данилевич М, Грибовська І, Чеховська Л. Оптимізація діяльності фахівців щодо залучення населення до систематичних фізкультурно-оздоровчих занять. В: Приступа Є, редактор. Молода спортивна наука України. Зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини. Львів; 2012;16;2, с. 81–87.

73. Данилевич МВ, Грибовская ИБ, Иваночко ВВ. Пути совершенствования процесса физического воспитания студентов высших учебных заведений. The Unity of Science: International scientific periodical Journal. 2015;1:64–67.

74. Данилевич МВ. Компетентностный подход как основа высшего физкультурного образования будущих специалистов физического воспитания и спорта. The Unity of Science: International scientific professional periodical journal. 2014:21–25.

75. Данилевич МВ, Приступа ЄН, Мельник ЄІ, розробники; власники. Комп'ютерна програма ДПМ: моніторинг рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. Свідоцтво авторського права № 79484. 2018 Черв. 1.

АНОТАЦІЇ

Данилевич М. В. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2018.

Вперше науково обґрунтовано теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності. Розроблено та експериментально перевірено систему професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності, що увібрала концепцію, цільовий, теоретико-методологічний, змістовий, організаційно-процесуальний та критеріально-оцінювальний блоки, які презентовані у вигляді моделі, навчально-методичне забезпечення та педагогічні умови такої підготовки (змістове наповнення професійно орієнтованих дисциплін із урахуванням специфіки рекреаційно-оздоровчої діяльності; забезпечення професійної підготовки активними методами навчання, сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями та суб'єкт-суб'єктною взаємодією викладачів і студентів; інтеграція теоретичної, практичної та науково-дослідної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту в процесі проведення практик та організації науково-дослідної роботи студентів).

Представлено авторське трактування понять «професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності» та «готовність майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності».

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні фахівці з фізичного виховання та спорту, рекреаційно-оздоровча діяльність, заклади вищої освіти.

Данилевич М. В. Теоретические и методические основы профессиональной подготовки будущих специалистов по физическому воспитанию и спорту к рекреационно-оздоровительной деятельности. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2018.

Впервые научно обоснованы теоретические и методические основы профессиональной подготовки будущих специалистов по физическому воспитанию и спорту в рекреационно-оздоровительной деятельности. Разработана и экспериментально проверена система профессиональной подготовки будущих специалистов по физическому воспитанию и спорту в рекреационно-оздоровительной деятельности, вобравшая концепцию, целевой,

теоретико-методологический, содержательный, организационно-процессуальный и критериально-оценочный блоки, которые представлены в виде модели, учебно-методическое обеспечение и педагогические условия такой подготовки (содержательное наполнение профессионально ориентированных дисциплин с учетом специфики рекреационно-оздоровительной деятельности, обеспечение профессиональной подготовки активными методами обучения, современными информационно-коммуникационными технологиями и субъект-субъектным взаимодействием преподавателей и студентов; интеграция теоретической, практической и научно-исследовательской подготовки будущих специалистов по физическому воспитанию и спорту в процессе проведения практик и организации научно-исследовательской работы студентов).

Представлены авторские трактовки понятий «профессиональная подготовка будущих специалистов по физическому воспитанию и спорту к рекреационно-оздоровительной деятельности» и «готовность будущих специалистов по физическому воспитанию и спорту к рекреационно-оздоровительной деятельности».

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущие специалисты по физическому воспитанию и спорту, рекреационно-оздоровительная деятельность, учреждения высшего образования.

Danylevych M. V. Theoretical and Methodical Principles of Prospective Specialists' Training in Physical Education and Sports for Recreation and Health-Related Activities. – Qualifying scientific paper, manuscript.

Thesis for the degree of Doctor in Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, 2018.

For the first time, theoretical and methodical principles of professional training of prospective specialists in physical education and sports for recreational and health-related activities were scientifically substantiated. It was developed and experimentally tested the system of professional training of prospective specialists in physical education and sport for recreational and health-related activities, which includes the concept, target, theoretical and methodological, organizational and procedural, and criterion-evaluation blocks, presented in the form of a model; educational and methodical provision and pedagogical conditions for such training (content of professionally oriented disciplines taking into account the specifics of recreational and health-related activities; provision of professional training by active methods of teaching, modern information and communication technologies and subject-to-subject interaction of teachers and students; integration of theoretical, practical and research training of prospective specialists in physical education and sports in the process of conducting practices and organizing students' research work).

The author's interpretation of the concepts of «professional training of prospective specialists in physical education and sports for recreational and health-related activities» and «readiness of prospective specialists in physical education and

sports for recreational and health-related activities» is presented.

Professional training of prospective specialists in physical education and sports for recreational and health-related activities is considered as a purposeful process of educational, methodological, scientific and innovative activity at higher education institutions, which provides students with the qualifications necessary for the effective organization of motor activity of people in order to meet their needs in active recreation, improvement, restoration of physical, psychic and spiritual health during free and specially dedicated time.

The readiness of prospective specialists in physical education and sports for recreation and health-related activities is considered as a complex personal formation, an integrated quality of the personality which is characterized by qualitative performance of professional tasks, a desire for self-improvement and enrichment of personal experience in the organization of activities and leisure of people, their free time and socio-cultural development, receiving satisfaction from the process of performing physical exercises for the purpose of work capacity restoration, strengthening and improving of health.

Theoretically, structural components of readiness (motivational-value, cognitive, procedural, and emotional-volitional) of prospective specialists in physical education and sports for recreational and health-related activities are substantiated.

The criteria (motivational, cognitive, activity and personality), indicators and levels (low, medium, high) of the future specialists of physical education and sports for recreation and health-related activities are specified in the paper; the content of training of physical culture personnel for recreation and health-related activities in Poland, Germany, Lithuania and Norway have been studied in the paper.

The content of the disciplines «Health-Related Physical Culture», «Modern Technologies in Health-Related Physical Education», «Physical Recreation» and «Organization of Recreational and Health-Related Activity» is improved; the use of modern information and communication technologies in pedagogical diagnostics of the readiness level of prospective specialists in physical education and sports for recreational and health-related activities; a professionogram of a specialist in physical education and sports, taking into account employers' inquiries regarding the effective implementation of recreational and health-related activities.

Scientific issues on the organization of the training of prospective specialists in physical education and sports in the context of the modern paradigm of higher education have gained further development.

The results of the pedagogical experiment indicate that there were statistically significant changes in the experimental group students' readiness formation level for recreation and health-related activities in comparison with the control group students' readiness formation level for recreation and health-related activities, which testifies to the effectiveness of the developed system of professional training of future specialists in physical education and sports to recreation and health-related activities.

Key words: professional training, prospective specialists in physical education and sports, recreational and health-related activities, higher education institutions.

Підписано до друку 26.12.2018 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 прим. Зам. № 434
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.